

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิยธรรม
ขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี*
PUBLIC PARTICIPATION IN COMMUNITY DEVELOPMENT IN ACCORDANCE
WITH THE PRINCIPLES OF THE APARIHNIYADHAM OF SAP SANUN
SUBDISTRICT SERVICE ORGANIZATION MUAK LEK DISTRICT,
SARABURI PROVINCE

พระมหาอดิศักดิ์ ญาณวฑฺฒโน, ภัฏฐกรณ แก่นท้าว, จิตวุฒิ หมั่นมี

Phramaha Adisak Yanavaddhano, Hatthakorn Keantao, Thitiwut Munmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: aspr478@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น จังหวัดสระบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น และ 3. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.979 กับกลุ่มตัวอย่าง 382 คน คัดเลือกโดยการสุ่มได้จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบทเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการพัฒนาชุมชนและการยึดถือหลักอภิธานิยธรรมอยู่ในระดับมาก และ 2. หลักอภิธานิยธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางถึงสูงกับทุกมิติของการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสาธารณสุข สะท้อนให้เห็นว่า การน้อมนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางชีวิตและการบริหารกิจการชุมชนช่วยส่งเสริมบทบาทประชาชนในการพัฒนาทุกด้าน และ

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรดำเนินตาม 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลัก อปรีหานิยธรรม 7 ประการ และการพัฒนาโดยยึดหลักพัฒนาชุมชนใน 4 ด้านหลัก พร้อมกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย เช่น การสร้างวัฒนธรรมประชุม การลดข้อจำกัดทาง ระบบราชการ การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ และการฟื้นฟูบทบาทของผู้อาวุโสและ วัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: พัฒนาชุมชน; อปรีหานิยธรรม; การบริหารงาน; องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to study the level of public participation in community development of the Subsanun Sub-District Administrative Organization, Saraburi Province; 2. to examine the relationship between the principle of Aparihaniyadhamma and public participation in community development of the Subsanun Sub-District Administrative Organization; and 3. to investigate public participation in community development in accordance with the principle of Aparihaniyadhamma. A mixed-methods approach was employed. The quantitative data were collected through questionnaires with a reliability coefficient of 0.979 from 382 samples selected using Taro Yamane's formula. Data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. For the qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 9 key informants, using structured in-depth-interview script and analyzed by contextual content descriptive interpretation to support the quantitative findings.

The results revealed that 1. Both community development and adherence to the principle of Aparihaniyadhamma were at a high level; 2. The principle of Aparihaniyadhamma had a statistically significant positive correlation, ranging from moderate to high, with all dimensions of community development, particularly in the areas of economy, culture, and public health, indicating that applying Buddhist principles as guidelines for life and community governance enhanced public roles in development across all dimensions; and 3. The promotion of participation should be guided by two key approaches: the application of the seven principles of

Aparihaniyadhamma and development based on four main aspects of community development. Policy recommendations include fostering a culture of public meetings, reducing bureaucratic constraints, promoting gender equality, and revitalizing the roles of elders and monasteries as systematic centers of the community.

Keywords: Community Development; Aparihaniya Dhamma; Governance; Local Government Organization; Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการกระจายอำนาจและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550) โดยเฉพาะในบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสนุน จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการให้บริการและดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสนุน, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วม แต่การดำเนินงานในทางปฏิบัติยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทของตนเอง การขาดระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และความไม่ต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา (วรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554) จึงเกิดความจำเป็นในการศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 ซึ่งเน้นความสามัคคี ความเคารพ การมีวินัยร่วมกัน และการร่วมคิดร่วมทำในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ทั้งด้านการตัดสินใจ ดำเนินการ รับผลประโยชน์ และประเมินผล เพื่อให้ประชาชนเป็นพลังหลักในการพัฒนาชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริง

การศึกษานี้มุ่งเน้นบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสนุน อำเภอเมืองหลัก จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562, 2562) ที่ดูแลพื้นที่ตำบลชัยสนุนทั้งหมด จำนวน 9 หมู่บ้าน โดยมีประชากรรวมประมาณ 6,000 คน ครั้วเรือนประมาณ 1,800 ครั้วเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป และแรงงานในภาคอุตสาหกรรมขนาดกลางถึงขนาดเล็ก โดยประชากรมีลักษณะผสมผสานระหว่างชุมชนดั้งเดิมและกลุ่มย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมเมืองหลัก ส่งผลให้พื้นที่มีความหลากหลายด้านสังคมและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสนุนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการสร้างอาชีพ ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุน และกระจายรายได้ 2. ด้านสังคม สนับสนุนความมั่นคงในชีวิต

ความเชื่อสัจยในการประกอบอาชีพ และเสริมสร้างความสามัคคี 3. ด้านสาธารณสุข มุ่งเพิ่ม การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพทั้งกายและจิต และลดพฤติกรรมเสี่ยง 4. ด้านวัฒนธรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ใช้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และพัฒนาอัตลักษณ์ ร่วมของประชาชน องค์การมีโครงสร้างการบริหารตามระเบียบกฎหมาย มีทั้งฝ่ายสภาและ ฝ่ายบริหาร พร้อมหน่วยงานสนับสนุน เช่น กองคลัง กองช่าง กองสวัสดิการ กองการศึกษา และวัฒนธรรม เป็นต้น โดยมีวิสัยทัศน์เมืองน่าอยู่ มุ่งสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนา เศรษฐกิจก้าวหน้า การศึกษาก้าวหน้า สืบสานวัฒนธรรมไทย ใส่ใจคุณภาพชีวิต

ภายใต้บริบทของสังคมไทยที่มีรากฐานของคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาหลัก อปทานิยธรรม 7 ประการ (อง.สตุตท. (ไทย) 23/21/31-32.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการหล่อหลอมจิตสำนึกและพฤติกรรมของประชาชน ให้เกิดความสามัคคี มีระเบียบวินัย และเคารพในคุณค่าร่วมของสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544) ซึ่งหลักธรรมนี้สามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนในทุกมิติอย่างมีนัยสำคัญ (ทักษิณ ประชามอญ และคณะ, 2562) โดยเฉพาะในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัด สระบุรีที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจและสังคม หลักอปทานิยธรรมจึง สามารถเชื่อมโยงกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (มยุรี วัดแก้ว, 2535) ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1. การพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ 2. การพัฒนาชุมชนด้านสังคม 3. การพัฒนา ชุมชนด้านสาธารณสุข และ 4. การพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเป็นหัวใจของการบริหารท้องถิ่น ในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ยึดหลักคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนในการบริหาร หลักอปทานิยธรรม จึงสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์กับหลักธรรม และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม เชิงคุณธรรม เพื่อยกระดับการบริหารให้โปร่งใสและตอบสนองต่อประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปทานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำนวน 8,324 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) จากประชากรทั้งหมด 8,324 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 382 คน ด้วยค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ทั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน (ชั้น) เพื่อให้ได้สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่กระจายตามโครงสร้างประชากรอย่างเหมาะสม ครอบคลุมทั้ง 15 หมู่บ้านในเขตตำบลซับสนุ่น

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกจากกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการจำนวน 9 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน ประกอบด้วย รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ และ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป ประกอบด้วย รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ และ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 3 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และ 4. ตัวแทนชุมชน 2 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 15 และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ในเขตพื้นที่ตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรีเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและหลากหลายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักซึ่งผ่านกระบวนการสร้างโดยอิงจากแนวคิด ทฤษฎี และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย และมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มจริง และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.958 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูง แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป หลักการบริหารนิยธรรม หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางการพัฒนาชุมชนใน 4 ด้าน และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1967) ในการวัดความคิดเห็น

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลัก โดยเป็นคำถามปลายเปิดที่ออกแบบตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ผ่านกระบวนการสร้างและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้มีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและการใช้ภาษา สำหรับการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำไปวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความถี่ของประเด็นที่ปรากฏซ้ำจากคำให้สัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อพิจารณาว่าหัวข้อใดสะท้อนสาระสำคัญของประเด็นปัญหา อาทิ คำว่า การมีส่วนร่วมและความไม่โปร่งใสที่ปรากฏในคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลายราย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยอ้างอิงข้อมูลจากหลายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารประกอบ และนำข้อมูลบางส่วนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยัน (Member Check) เพื่อเพิ่มความเชื่อถือในผลการวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ดำเนินการโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และแบบออนไลน์ จำนวน 382 คน ภายหลังจากได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย แบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน 100% และผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทางการสนทนา ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบอย่างอิสระตามแนวคิดของตนเอง การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยืมหนังสือขอความอนุเคราะห์ ประสานวันเวลา สถานที่ และเตรียมอุปกรณ์บันทึกข้อมูลและขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตบันทึกเสียง พร้อมทั้งรับรองการเก็บข้อมูลเป็นความลับตามความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ก่อนนำมาลงรหัสและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน สำหรับสถิติเชิงพรรณนาใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมจัดระดับคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ สำหรับสถิติเชิงอนุมานใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's r) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลขับสนุ่น อำเภอแมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาทั้งขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ และสำหรับคำถามปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Approach) ในการสรุปเนื้อหา

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเริ่มจากการถอดเสียงสัมภาษณ์เป็นข้อความ แล้วจำแนกเนื้อหาเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้อง สุดท้ายจึงสังเคราะห์และสรุปผลข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลขับสนุ่น อำเภอแมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมจำนวน 4 ด้าน ตามหลักภาวะผู้นำ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวม

ข้อ	หลักการพัฒนาชุมชน	ระดับปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านเศรษฐกิจ	4.01	0.347	มาก
2.	ด้านสังคม	3.94	0.331	มาก
3.	ด้านสาธารณสุข	4.00	0.304	มาก
4.	ด้านวัฒนธรรม	4.00	0.310	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการปฏิบัติตามหลักการพัฒนาชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$, $S.D.=0.171$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.01$, $S.D.=0.347$) รองลงมาคือด้านสาธารณสุข ($\bar{X}=4.00$, $S.D.=0.304$) และด้านวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.00$, $S.D.=0.310$) สำหรับด้านสังคม ($\bar{X}=3.94$, $S.D.=0.331$) แม้อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น พบว่า ยังมีช่องว่างที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติม โดยเฉพาะการสร้างความเข้มแข็งในเครือข่ายชุมชน การเสริมสร้างความสามัคคี และการมีส่วนร่วมทางสังคม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสน พบว่า ในภาพรวมหลักการบริหารนิยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมโดยรวม ($R=0.698$) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ($R=0.774$) และวัฒนธรรม ($R=0.743$) ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสาธารณสุข ($R=0.714$) และด้านสังคม ($R=0.661$) โดยทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาแยกตามองค์ประกอบของหลักการบริหารนิยธรรม พบว่า ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์ มีความสัมพันธ์ในระดับมากกับการมีส่วนร่วมในภาพรวม ($R=0.801$) ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่และเคารพรับฟังคำสอน มีความสัมพันธ์ระดับมากกับการมีส่วนร่วมในภาพรวม ($R=0.819$) ส่วนด้านอื่น ๆ ก็มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในภาพรวม เช่น ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติ ($R=0.758$) และไม่เข้มงวดเกินสตรี ($R=0.732$) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ในขณะที่ด้านให้การอารักขาอันชอบธรรม มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยถึงปานกลาง ($R=0.589$)

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการปฏิบัติตามหลักการบริหารนิยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$, $S.D.=0.114$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์ ($\bar{X}=4.03$, $S.D.=0.306$) แสดงให้เห็นถึงความสม่ำเสมอในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน รองลงมาคือ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติ ($\bar{X}=4.02$, $S.D.=0.319$) และด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ($\bar{X}=4.01$, $S.D.=0.356$) ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่และเคารพรับฟัง ($\bar{X}=4.00$, $S.D.=0.322$) ก็อยู่ในระดับมาก ด้านสักการะเคารพเจดีย์ ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=0.310$) และด้านการให้การอารักขาอันชอบธรรม ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=0.330$) ก็อยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านไม่เข้มงวดเกินสตรี ($\bar{X}=3.97$, $S.D.=0.302$)

แนวทางประยุกต์การพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ปรากฏดังนี้ ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ประกอบด้วย สนับสนุนบทบาทความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบในหน้าที่ การวางแผนอย่างทั่วถึง และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่

ไม่บัญญัติ ประกอบด้วย เน้นการเคารพกฎหมาย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และเปิดโอกาสให้จัดกิจกรรมได้สะดวก ด้านการพนันถือผู้ใหญ่และเคารพรับฟัง ประกอบด้วย สร้างวัฒนธรรมการรับฟังผู้ใหญ่ ใช้ภูมิปัญญาผู้อาวุโส และให้มีส่วนร่วมในแผนพัฒนาชุมชน ด้านไม่เข้มงวดเกินสตรี ประกอบด้วย ปลุกฝังการให้เกียรติผู้ที่อ่อนแอ ส่งเสริมสิทธิสตรี และสร้างความเข้าใจเรื่องความเสมอภาค ด้านสักการะเคารพเจดีย์ ประกอบด้วย ใช้วัดและสถานที่ส่วนรวมเป็นพื้นที่รวมกิจกรรม พัฒนาจิตใจ และเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมชุมชน ด้านให้การอารักขาอันชอบธรรม ประกอบด้วย ส่งเสริมการดูแลผู้เปราะบาง รักษาศาสนาและประเพณี จัดบริการสุขภาพ และตั้งศูนย์ช่วยเหลือในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติตามหลักการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$) ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักรู้ของประชาชนต่อบทบาทของตนในการร่วมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ สาธารณสุข และวัฒนธรรมที่มีค่าเฉลี่ยเกิน 4.00 แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาและความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ สุขภาพอนามัย และการรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่น การที่ทุกด้านมีระดับมากนั้น สะท้อนถึงพื้นฐานการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมและกระตุ้นการมีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=3.94$) แม้ยังจัดอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นแล้ว พบว่า ยังมีช่องว่างที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติม โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างเครือข่ายชุมชน การเสริมสร้างความสามัคคี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาทัศนพงษ์ ชัยเมธี และคณะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริง ขณะเดียวกัน งานวิจัยของธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล (2560) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่าน พบว่า ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การวิจัยของพระคาร์ณ อดิภโท และพระครูนิวาส์ขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน) (2563) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร พบว่า ความสามัคคีในเครือข่ายชุมชนเป็นกลไก

สำคัญที่ช่วยเสริมพลังการมีส่วนร่วมในระดับสังคม จึงควรนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของตำบลชัยสนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่โครงสร้างทางสังคมของชุมชน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาด้านสังคมที่สำคัญ ได้แก่ การจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคี เช่น กลุ่มจิตอาสา การประชุมหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชนให้เป็นแกนกลางของเครือข่าย และการนำหลักอปริหานิยธรรม เช่น รักสามัคคี มีวินัย และไม่ละเลยต่อหน้าที่มาใช้ในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันที่เข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาชุมชนมีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สาธารณสุข วัฒนธรรม และโดยเฉพาะด้านสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของชุมชนที่มั่นคงในระยะยาว

2. หลักอปริหานิยธรรมโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ($R=0.698$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่าการยึดถือหลักธรรมตามแนวพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่สามารถคาดการณ์ได้ ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมดังกล่าวมิใช่เพียงแนวคิดเชิงจริยธรรม แต่ยังเป็นแรงจูงใจและกรอบแนวทางในการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ พิจารณารายด้าน พบว่าด้านเศรษฐกิจมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์สูงสุด ($R=0.774$) รองลงมาคือด้านวัฒนธรรม ($R=0.743$) และด้านสาธารณสุข ($R=0.714$) ขณะที่ด้านสังคมมีค่าน้อยที่สุด ($R=0.661$) ซึ่งแม้จะยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็ชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของหลักอปริหานิยธรรมยังมีบทบาทต่อพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติม ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานของทักษิณ ประชามอญ และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การ บริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารงานท้องถิ่นส่งเสริมทักษะและเจตคติของประชาชนในการมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ในส่วนขององค์ประกอบเฉพาะของหลักอปริหานิยธรรม พบว่า หมั่นประชุมกัน เนื่องนิตย มีความสัมพันธ์ในระดับมากกับการมีส่วนร่วมโดยรวม ($R=0.801$) และเคารพนับถือผู้ใหญ่และเคารพรับฟังคำสอน ก็มีความสัมพันธ์สูงในระดับมากเช่นกัน ($R=0.819$) แสดงให้เห็นว่า การเปิดเวทีให้ประชาชนมีโอกาสดูแลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเคารพผู้อาวุโส เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังชุมชนให้เข้มแข็ง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานของณัฐพนธ์ คงศิลา และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน พบว่า การประชุมอย่างสม่ำเสมอ และการส่งเสริมบรรยากาศที่ผู้มีอาวุโสได้รับการยอมรับ คือ หัวใจของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพในระบบท้องถิ่น นอกจากนี้ องค์ประกอบอื่นของหลักอปริหานิยธรรม เช่น ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติ ($R=0.758$) และไม่ข่มเหงล่วงเกิน

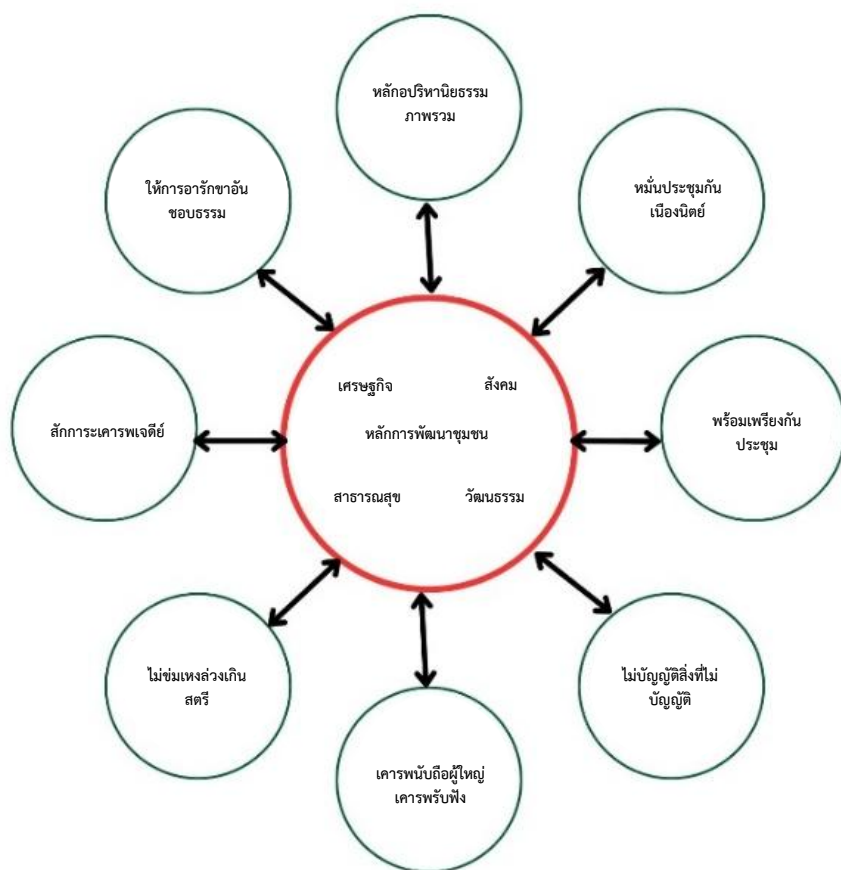
สตรี ($R=0.732$) ก็แสดงความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมโดยรวม ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการยึดหลักสิทธิความเสมอภาค และการยอมรับซึ่งกันและกันในชุมชน ในขณะที่ให้การอารักขาอันชอบธรรม มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยถึงปานกลาง ($R=0.589$) บ่งชี้ว่าการส่งเสริมบทบาทการคุ้มครองหรือปกป้องความถูกต้องในสังคมยังอาจต้องได้รับการส่งเสริมเชิงโครงสร้างและนโยบายเพิ่มเติม ซึ่งอาจพัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในระดับชุมชน โดยสรุป ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การนำหลักอภิธานิธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติของการพัฒนาชุมชนย่อมสามารถยกระดับคุณภาพของการมีส่วนร่วมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ ทั้งในมิติความคิด พฤติกรรม และจริยธรรมของสมาชิกในสังคมท้องถิ่น

3. การปฏิบัติตามหลักอภิธานิธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$) สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุม การออกความคิดเห็น และการมีข้อตกลงร่วมกันในสังคม เช่น ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม และด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติ ต่างมีค่าเฉลี่ยสูงเกิน 4.00 แสดงให้เห็นถึงความสม่ำเสมอในการสื่อสาร และการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ภาวะเช่นนี้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนซึ่งช่วยให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี ($\bar{X}=3.97$) แม้จะยังอยู่ในระดับมาก แต่ก็สะท้อนถึงโอกาสในการส่งเสริมความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศให้ชัดเจนและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริเมตตาธรรม (สิริพงศ์ พรหมรอด) และคณะ (2566) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวอภิธานิธรรมของผู้สูงอายุ ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การเคารพซึ่งกันและกัน และการนอบน้อมให้เกียรติในชุมชน ควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ นอกจากนี้ งานวิจัยของณัฐพันธ์ คงศิลา และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน พบว่า ควรเน้นการบูรณาการหลักอภิธานิธรรมในมิติของการยอมรับและให้คุณค่าต่อความหลากหลายในสังคม ส่งเสริมสิทธิของสตรี และปลูกฝังวัฒนธรรมที่ยอมรับในความเสมอภาคอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปหิธานิธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี สังเคราะห์ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปหิธานิธรรม

จากภาพที่ 1 เกี่ยวกับหลักอปหิธานิธรรมกับการพัฒนาชุมชนสามารถอธิบายแต่ละประเด็นโดยสังเขปได้ดังนี้

หลักการพัฒนาชุมชน (วงกลมตรงกลาง) เป็นแกนหลักที่เชื่อมโยงทุกด้านของการพัฒนาชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. เศรษฐกิจ การพัฒนาที่มุ่งเน้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน 2. สังคม การพัฒนาที่ส่งเสริมความเข้มแข็งและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน 3. สาธารณสุข การพัฒนาที่ดูแลสุขภาพอนามัยที่ดี

ของคนในชุมชน 4. วัฒนธรรม การพัฒนาที่รักษาและส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน

หลักอปริหานิยธรรม (วงกลมรอบนอก) หมายถึง ธรรมที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นหลักการที่ช่วยให้การพัฒนาชุมชนเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน โดยในภาพนี้ ได้แตกย่อยหลักการอปริหานิยธรรมออกเป็น 7 ข้อ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ส่งเสริมความสามัคคีและการพัฒนาชุมชน เป็นการสรุปภาพรวมของหลักอปริหานิยธรรมทั้ง 7 ข้อ ที่เป็นแนวทางในการปกครองหรือการบริหารที่ไม่นำไปสู่ความเสื่อมถอย 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ เน้นความสำคัญของการรวมตัว ปรีกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวางแผน แก้ปัญหา และตัดสินใจร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชน 2. พร้อมเพรียงกับประชุม แสดงถึงการเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงและให้ความร่วมมือในการประชุม ไม่ใช่แค่มาแต่ไม่มีส่วนร่วม 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติหมายถึงการยึดมั่นในกฎ ระเบียบ หรือหลักการที่วางไว้แล้ว ไม่สร้างกฎใหม่ ๆ ขึ้นมาโดยพลการ หรือโดยไม่มีการพิจารณาไตร่ตรองร่วมกันให้ดี 4. เคารพนับถือผู้ใหญ่ เคารพรับฟัง การให้ความเคารพต่อผู้สูงอายุ หรือผู้นำที่มีประสบการณ์ และรับฟังความคิดเห็นจากพวกเขา เพื่อนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ 5. ไม่ข่มเหง ล่วงเกินสตรี เน้นการให้เกียรติและไม่ละเมิดสิทธิของสตรี เป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 6. สักการะเคารพเจดีย์ เป็นการแสดงออกถึงความเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสถานที่สำคัญทางศาสนา/วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม 7. ให้การอารักขาชอบธรรม การปกป้องดูแลผู้ที่ได้รับความคุ้มครอง หรือดูแลรักษาทรัพย์สินของชุมชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเป็นธรรม โดยสรุปแล้ว แผนภาพนี้แสดงให้เห็นว่า หลักอปริหานิยธรรม ทั้ง 7 ข้อ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ หลักการพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และวัฒนธรรม ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม
2. ควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะในหมู่ประชาชน โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจเรื่องผลประโยชน์ร่วมของสังคมผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์
3. ควรกำหนดนโยบายที่ สนับสนุนวัฒนธรรมชุมชนที่หลากหลาย โดยเน้นการเคารพในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ความเชื่อ พร้อมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปปรานีธรรมไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการร่วม การเผยแพร่ข้อมูลผ่านศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชนที่โปร่งใส และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกัน นอกจากนี้ควรมีการอบรมผู้นำท้องถิ่นให้ยึดหลักอปปรานีธรรมในการบริหารจัดการ และจัดตั้งกลไกรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนที่เป็นธรรม พร้อมทั้งบูรณาการความร่วมมือกับโรงเรียน วัด และภาคเอกชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระดับชุมชน

2. สนับสนุนกิจกรรมที่ ปลุกฝังให้ประชาชนเห็นความสำคัญของส่วนรวม เช่น การมีส่วนร่วมในโครงการชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมอาสาในระดับตำบล

3. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น งานวัฒนธรรมท้องถิ่น เวทีวิเคราะห์ประเด็นความแตกต่างทางสังคม และกิจกรรมระหว่างกลุ่มอัตลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและสันติสุขในชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปปรานีธรรม

2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการน้อมนำหลักอปปรานีธรรมไปใช้ในบริบทต่าง ๆ

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปปรานีธรรม

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- ณัฐพนธ์ คงศิลา และคณะ. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน. *วารสารนิสิตวัจ*, 24(2), 19-28.
- ทักษิณ ประชามอญ และคณะ. (2562). รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 96-109.

- ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล. (2560). การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่าน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2-04), 609-630.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.พี.กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- พระครูสิริเมตตาธรรม (สิริพงศ์ พรหมรอด) และคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวอธิปไตยธรรมของผู้สูงอายุในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 6(3), 86-97.
- พระคาร์ณ อดิภทโท และพระครูนิวาส์สีลขันธ (ณรงค์ ฐิตวาทโน). (2563). การบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตามหลักอธิปไตยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 3(2), 27-40.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2544). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทัศนพงษ์ ขยเมธี และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(3), 124-135.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 151.
- มยุรี วัดแก้ว. (2535). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. เพชรบุรี: วิทยาลัยครูเพชรบุรี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น. (2567). *ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น อำเภอแมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี*. สืบค้น 30 สิงหาคม 2567, จาก <https://subsanun.go.th/>
- องค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น. (2566). *แผนพัฒนาสี่ปี พ.ศ. 2566–2569*. สระบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลซับสนุ่น.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Singapore: Times Printers Sdn. Bhn.